

KRONİK

Öncesi ve Sonrasıyla 29 Mart 2009 Yerel Seçimi
Dr. Murat Sevinç A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi

29 Mart 2009 tarihinde gerçekleşen yerel seçim (mahalli idareler seçimleri) Türkiye’de uzunca süredir tanık olunmayan bir heyecan yarattı. Bu duygunun temelinde, 2002’den bugüne oyunu ve tabii parlamentodaki sandalye sayısını giderek artırıp muhalefetin gelecek seçimler açısından umutsuzluğa kapılmasına neden olan iktidar partisinin, yerel düzeyde de olsa oy kaybetme olasılığının belirmiş olması vardır denilse, herhalde çok yanlış olmaz. Nitekim seçim sonuçları, AKP¹ hemen her düzeyde en yüksek oyu almasına karşın 2007 Temmuz genel seçimleriyle karşılaştırıldığında oyu düştüğü için, muhalefette sevinç yarattı. 29 Mart seçimleri, hem yarattığı heyecan, seçim sürecindeki tartışmalar, hem de sonrası açısından incelenmeye değer. Belki de 1950’den bugüne başka herhangi bir genel ve yerel seçimde karşılaşılmayan çoklukta hukuksal sorun yaşandı. İşin içine Anayasa Mahkemesi, Danıştay, YSK (Yüksek Seçim Kurulu), valilikler, nüfus müdürlükleri, TÜİK (Türkiye

---

1 Adalet ve Kalkınma Partisi ile ilgili bitip tükenmeyen tartışmalardan biri adının kısaltması üzerine. Konu çok boyutlu. Eğer parti Tüzüğü’nün ilk ve üçüncü maddeleri dikkate alınrsa Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kısaltması Ak Parti (3. md.). Ancak partinin kuruluş aşamasında kendi üyeleri de sıklıkla AKP’yi kullandı. Başbakan Erdoğan ise bu konuda çok hassas ve üç beş yıldır tüm partililer, sempatanlar Tüzük’teki kısaltmayı kullanıyor. Bu durumda Ak Parti diyerek Tüzüğe uygun davrananları garipsemenin anlamı yok. Örneğin ANAP ve TÜBİTAK gibi, hecelerin okunmasına dayalı birkaç istisna mevcut. Tabii ANAP’ın durumu özel: “anavatan” sözcüğü nedeniyle AP şeklinde kısaltılabilirdi ancak bu ismi kullanamıyordu. Bu örnekler çok istisna. Türkçe’de ana kural kurum ve kuruluş adlarının, her sözcüğün ilk harfi alınarak kısaltılması. Fakat inatlaşma öyle bir hâl aldı ki (Erdoğan 4. 6. 2009’da, AKP diyenleri edepsizlikle itham etti) artık Tüzük ve Türkçe hatırlatması yapmak da değersiz. Parti yandaşları, Türkçe’ye ve ayrıca siyasi partiler geleneğine tamamen aykırı olarak, “ak dersek ak olur” zihniyetiyle Ak Parti’yi, karşılarıysa Tüzük’e aykırı şekilde AKP’yi kullanıyor. Aynen PKK’nin doğru okunuşunun “pe ke ke” oluşu, ancak PKK’liler “pe ke ke” şeklinde telaffuz ettiğinden, karşı olanların “pe ka ka”yı tercih etmesi örneğinde olduğu gibi. Dolayısıyla bu sorunun çözümü/yanıtı yok. Kronikte, Tüzükleri partilileri bağladığından ve Türkçe’ye sadık kalmak için AKP tercih edilecek.

İstatistik Kurumu) gibi çok sayıda kamu kurumu ve yargı organları dahil oldu. Tüm bu konular bizlere, her biri üzerine tez çalışması yapılabilecek boyutta, renkli hukuksal/siyasal veriler sunuyor; ancak burada bu konulara yalnızca değinilecek.

Seçim öncesi ilk sorun *seçmen kütükleri konusunda* çıktı. Mart 2008’de pek de tartışılmadan kabul edilen 5749 sayılı Yasa² ile seçmen kütüklerinin hazırlanması yönteminde çok önemli bir iki değişiklik yapıldı. İlkiyle, genel seçmen kütüğünün yanında bir de Yurtdışı Seçmen Kütüğü oluşturuldu. 298 sayılı Yasa’nın³ 28. maddesi *seçmen kütüğünü* şu sözcüklerle tanımlar: “Bu Yasaya göre seçmen olan vatandaşları tek olarak tanımlayan ve seçmenin oturduğu yeri belirleyen bilgileri kapsayan bilgisayar ortamına “Seçmen Kütüğü” denir.” Değişiklikle, 28. maddede öngörülen ‘teklik’ kaldırıldı. 35. maddenin başlığı da *Yurt dışı seçmen kütüğü* oldu. İkincisiye çok değerli bir kural ve geleneği bir yana bırakmaya yönelik. 298 sayılı Yasa’nın *Seçmen kütüğü düzenlenmesi* başlıklı 33. maddesinin ilk fıkrasında yapılan değişiklik şöyle: “Seçmen kütüğü; adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak Yüksek Seçim Kurulu’nca belirlenecek usul ve esaslara göre her yıl yeniden düzenlenir, sürekli bilgi toplama ile her seçim döneminde güncelleştirilir.” Ardından 36. maddede yapılan değişiklikle, “Seçmen kütüğü, adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak her yıl güncelleştirilerek oluşturulur. Gerektiğinde, seçmen kütüğünün dört yılda bir düzenlenmesi ve iki yılda bir denetlenmesi için gerekli bilgileri toplamak amacıyla bütün Türkiye’de aynı zamanda nisan ayının ikinci Pazar günü yazım yapılmasına Yüksek Seçim Kurulu’nca karar verilir.” 298 sayılı Yasa’da bu değişiklikler yapılırken, yine aynı Yasa’nın 28. maddesinin, ‘ikinci seçmen kütüğünün YSK’ye bağlı olarak kurulan Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü tarafından yönetilecek çalışmalarla oluşturulacağı’ yönündeki hükmü korundu. Ardından YSK 2008 Kasımında verdiği kararla *yeni ilkeye* açıklık getirdi⁴:

“(…) tarihinde yapılacak mahalli idareler seçimlerinden önce askıya çıkarılacak muhtarlık bölgesi askı listeleri; Kurulumuzca, *Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nün adres kayıt sisteminden alınan*, Türkiye’de ikamet eden ve seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların, gerekli işlemler yapıldıktan

2 Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, *Resmi Gazete*, 22.3.2008- 26824 (Mükerrer).

3 Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, *Resmi Gazete*, 2.5.1961- 10796.

4 YSK’nin 24.11.2008/299 gün ve sayılı kararı.

ve seçmen kütüğüne dönüştürüldükten sonra muhtarlık bölgesi askı listeleri haline getirilen listelerdir.”

Oysa Türkiye’de 1960’tan bugüne, seçmen kütükleri yargıçlardan oluşan YSK tarafından planlanıp onun *inisiyatifinde* oluşturuluyordu. Anayasa, seçimlerin yargı organlarının genel yönetimi ve denetimi altında yapılacağını hükme bağlamış ve YSK’yi görevli saymışken, kayıtların yürütme organının bir parçası olan Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nün adres kayıt sisteminden alınarak kullanılması seçimlerdeki yargı güvencesini yaralamaktadır. Seçmen kütükleri ADNKS (adrese dayalı nüfus kayıt sistemi) verilerinden yararlanılarak askıya çıkarıldığında örneğin MERNİS (Merkezi Nüfus ve İdare Sistemi)’e göre ölü oldukları halde yaşar görünen kayıtlarla karşılaşmıştır. ADNKS’nin kullandığı verilerin kaynağı, nüfus sayımı bilgisini veren TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). TÜİK Yasası’nın⁵ 16/2. maddesine göre Kurum Başbakan’a bağlı ve 22. maddesine göre kurumun başkanı Başbakan’a sorumlu ve Bakanlar Kurulu kararı ile atanıyor (md. 23/b). Dolayısıyla tamamen yürütme kontrolünde. Türkiye Bilişim Derneği, İnternet Teknolojileri Derneği ve Ankara Barosu, birlikte düzenledikleri panelin ardından, 4 Nisan 2009’da bir açıklama yayınladı. Buna göre, “(...)seçmen kütükleri hazırlanırken ADNKS projesindeki verileri kullanmak yerine belki ADNKS verilerinden de faydalanmak suretiyle seçmen kütüklerinin YSK tarafından yapılacak çalışmalarla elde edilmesi yararlı olacaktır.” YSK’nin anayasal konumu, seçimlerin yönetim ve denetimi konusunda yüklediği yetki ve görevler, demokrasinin *olmazsa olmazı* seçimlerin sağlıklı ve tartışmasız yapılabilmesi açısından yaşamsal önemde. Bu nedenle yürütmeye, seçimlere dolaylı yoldan müdahale etme kapısını açan söz konusu düzenlemenin değiştirilmesinde yarar var.

Seçim öncesi büyük gürültüye neden olan ikinci hukuksal tartışma, *bazı belde belediyelerinin seçime girip giremeyeceği* konusunda çıktı. Üstelik bu öyle bir tartışmaydı ki, işin içine Anayasa Mahkemesi, Danıştay, YSK ve yaptıkları değerlendirmeleriyle partiler de dahil oldu.

Aslında 6 Mart 2008’de kabul edilen 5747 sayılı Yasa⁶ ile başlayan sorunu, kamuoyu Anayasa Mahkemesi’nin Aralık 2008’de yayımlanan kararıyla öğrendi. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde yeni ilçe kurulmasına, çok sayıda belde belediyesinin nüfuslarındaki azalma gerekçesiyle tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına (bir kısmı yeni kurulan ilçelerin merkezine, bir

5 10.11.2005 gün ve 5429 sayılı; *Resmi Gazete*, 18.11.2005- 25997.

6 Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, *Resmi Gazete*, 22.3.2008- 26824 (Mükerrer).

kısmıysa mahalle ya da köye dönüştürülüyor) ilişkin Yasa'nın bazı maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvuruldu. Mahkeme, düzenlemelerin bir kısmının iptal isteminin reddine, bazı maddelerin ise iptaline karar verdi. Tartışma, Mahkeme'nin iptaline ve kararın yayımlanmasına dek yürürlüğünün durdurulmasına karar verdiği düzenlemelerden kaynaklanan davaların süresiyle ilgili. Şöyle ki; Yasa'nın R.G.'de yayımlandığı tarih olan 22 Mart'tan sonraki 60 gün içinde bazı belde belediyeleri idari yargıya başvurmuştu. Anayasa Mahkemesi, "nüfusumuz 2000'in üzerinde" diyerek dava açan belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin, dava sonucu belli olmadan kaldırılmasını hukuk devleti ilkesine aykırı bulurken, "söz konusu beldelerin dava açma sürelerinin de 22.3.2008'de başladığının kabulü gerekir" diyerek gereksiz bir değerlendirme yaptı. Karar 6.12.2008 gününde yayımlandı⁷ ve ardından gündeme gelen soruyla büyük gürültü koptu: Yerel seçime katılmak isteyen beldelerin Danıştay'a hangi tarihler arasında başvurabileceğini kabul etmek gerekir? Mahkeme'nin kararında yer alan *yorumda* ifade edildiği gibi 22 Mart'tan sonraki 60 gün içinde mi, yoksa kararın yayımlandığı tarih olan 6 Aralık'tan sonraki 60 gün içinde mi? Mahkeme Başkanı H. Kılıç, yine gereksiz bir açıklama yaparak (çünkü mahkemeler tek tek üyeleri ya da başkanları aracılığıyla değil, kararlarıyla konuşur), kendi yorumlarının dikkate alınması gerektiğini belirtti. Ancak Danıştay, kısa süre önce kendisine gelen bir dava nedeniyle Başkan'ın uyarısının aksi yönde karar verdi. Buna göre seçime girmek isteyen beldeler için dava açma süresi 6 Aralık'tan başlayan 60 gün olacaktır.⁸ Danıştay'ın verdiği karar akla daha yakın görünse de (çünkü bir karar yayımlanmadan kişi ve kurumların kendi konumları hakkında bilgi sahibi olup dava açma hakkını kullanmaları pek mümkün değil), Anayasa Mahkemesi'nin, kendi yorumuna bağlı kalınması gerektiği yönündeki ısrarı da tartışılabilir; ancak bu, başka bir yazının konusu olabilir.⁹ YSK, yukarıdaki iki kararın ardından, Danıştay'ın görüşü doğrultusunda, 6 Aralık'ın ardından idari dava açma süresi içinde dava açan belediyelerin dava açtıklarına ilişkin belgelerini YSK'ye vermeleri kaydıyla seçime katılabilecekleri yönündeki

7 E. 2008/34, K. 2008/153, K.G. 31.10.2008, *Resmi Gazete*, 6.12.2008- 27076.

8 Danıştay 8. Dairesi Kararı, E. 2008/4826, K. 2008/153, K.G. 19.12.2008.

9 Dava sürecine ilişkin kısmi bilgi ve tartışma, 2009 yaz aylarında TODAİE tarafından yayımlanacak, C. Umut Çiner, Ozan Zengin ve T. Çınar'ın, *Büyükşehir Yönetimi: Bütünleştirme Süreci, Ankara ve Mersin İncelemesi* adlı çalışmalarında da ele alınmıştır.

kararını açıkladı.¹⁰ Böylece bir sorun daha yargı organlarının ve YSK'nin katkısıyla çözüme kavuştu.

YSK, 27.12.2008 tarihli (334) kararıyla seçim takvimini açıkladı.¹¹ Bu takvimde, aşağıda değinilecek olan propaganda yasakları da vardı. Yasa'ya göre belirlenen takvimde seçimin başlangıç günü 1 Ocak'tı. 1 Ocak ile 29 Mart arasındaki her eylem, seçim döneminde gerçekleşmiş kabul edilir. Bu süreçte AKP'li kimi bakanlar, seçim gezilerinde¹² kendi adaylarına oy verilmediği takdirde, yeteri kadar hizmet götüremeyeceklerini ifade etti. Türkçesi; seçmeni açıkça tehdit ettiler. Demokratik ve eşitlikçi olduğu varsayılan bir hukuk devletinde akla mantığa sığması güç tehditlerin doğal sonucu, tehditkâr bakanların hiç olmazsa istifa etmesi olabilirdi; ancak bakanlarımız *sözlerinin arkasında durmayı* tercih etti, alışık olduğumuz üzere.

Ocak ayının sonu ve Şubat'ın başlangıcıyla gündeme bir başka *bize özgü* sorun oturdu: *Beyaz eşya dağıtımı*. Tunceli Valiliği gereksinim duyanlara beyaz eşya dağıtmaya başladı. Dağıtımın yasal dayanağı, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu kapsamında kurulan SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) etkinliği olmasıydı. AKP sözcüsü gibi davranmakta hiç duraksamayan ve Yasa'ya göre Vakfın başkanlığını da yürüten Vali Mustafa Yaman yaptığı açıklamalarda, temel gereksinimleri karşılamakta güçlük çeken yurttaşlara buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, halı, fırın gibi dayanıklı tüketim malzemesi dağıtıldığını; bunun için tüm beyaz eşyacılarla ayırım gözetilmeden bir araya geldiğini belirterek sosyal devlet ilkesine vurgu yapmayı ve Başbakan'ın pek sevdiği "devlet ve hükümet, kimsesizlerin kimsesi olmayı sürdürecektir" gibi sloganları sarf etmeyi ihmal etmedi. YSK bunun üzerine, hukuksal açıdan tartışmalı bir karar verdi.¹³ YSK bu kararda, yukarıda anılan 341 sayılı kararın sonuç bölümünün 4. maddesine atıfla "(...) partilerin ve adayların kendilerini tanıtıcı nitelikte broşür ve el ilanları dışında herhangi bir hediye ve eşantıyon dağıtmaları, dağıttırmaları

10 23.12.2008/329 gün ve sayılı karar. Daha sonra, yasal süre içinde dava açmadığı için köy statüsüyle seçime katılacak olanların listesi ve bu köy/mahallelere ilişkin karar Şubat'ta yayımlandı. 12.2.2009/153 gün ve sayılı karar.

11 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa'nın 8. maddesine göre mahalli idare seçimleri beş yılda bir yapılır, her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak günü seçimin başlangıç tarihidir ve aynı yılın Mart ayının son Pazar günü oy verme günüdür.

12 Seçim propaganda çalışmalarında AKP'nin dikkat çekici bir özelliği, adayların, kapılara mektup bırakma, yanlarına bakan ya da milletvekili alıp kapı kapı dolaşarak seçmenle tanışma gibi Amerikanvari yöntemleri de benimsemeleriydi.

13 7.2.2009/76 gün ve sayılı karar.

veya bunların üçüncü şahıslar ya da kurum ve kuruluşlar aracılığı ile dağıtılması yasaktır.” hükmüne vardı. YSK’ye göre, söz konusu yardımların seçmen oyunu etkilemeye yönelik olduğu ve Anayasa’nın 67. maddesinde öngörülen, *seçimlerin serbestliği ve eşitliği ilkelerine* uygun düşmediği açıktır. Dolayısıyla ilgili Vakfın, partilerin, belediyelerin vs. seçmenin oyunu etkileyebilecek davranışta bulunmaları, 298 sayılı Yasa’nın 151. ve devamı maddelerinde öngörülen hapis cezalarını gerektirir. YSK, eylemlerini bu yasakları göz önünde bulundurmadan sürdürenler hakkında suç duyurusunda bulunulacağına bilindiğini de vurgulamıştır.

YSK kararının 8 Şubat’ta R.G.’de yayımlanmasının ardından, Türkiye’de seçim hukuku konusunda hiç kuşkusuz en yetkin (belki de tek) köşe yazarı olan Tarhan Erdem, Radikal’de 9 ve 12 Şubat tarihli yazılarında konuyu ele aldı ve YSK’nin böyle bir yetkisi olup olmadığını tartışmaya açtı. YSK’nin anayasal sistemdeki konumu anayasa tarafından çizilmiş ve gerek YSK’nin gerekse diğer seçim kurullarının görev ve yetkilerinin *kanunla* düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Erdem haklı olarak YSK’nin, partilerin, devlet ve özel kurumların, çalışanlarının ya da kişilerin yasaya aykırı eylemlerini belirleyip bu eylemlerin sonuçlarının değerlendirilmesi, faillerin yargı organlarına gönderilmesi ya da suç duyurusunda bulunulmasıyla görevli ve yetkili olmadığı saptamasını yapmıştır. 298 sayılı Yasa başta olmak üzere ilgili yasalar, şikâyetlerin hangi aşamalar izlenerek yapılması gerektiğini açıkça düzenlemiştir. Bu durumda YSK’nin, bir itiraz söz konusu değilken resen karar vermesi ilgili yasalara aykırıdır. İzlenmesi gereken sıra şudur: partiler olayın geçtiği yerin ilçe seçim kuruluna, onun kararını beğenmeyen parti ya da seçmen il kurulu ve son olarak YSK’ye başvurmalıdır. Görüldüğü gibi Erdem, seçim döneminde beyaz eşya dağıtımının yasalara göre suç olduğunu, ülkede suç işleyenlere ne yapılıyorsa seçim yasalarının suç saydığı eylemler hakkında da aynısının yapılması gerektiği savunurken; YSK’nin sorunu kendi önüne getirip karar veremeyeceğinin altını çizmiş. Yazar’ın eleştirisi yabana atılacak türden değil. YSK’nin, partilerin ya da seçmenin yapması gerekeni (ama ne yazık ki yapmadığını) yapıp yasalarda olmayan yeni kovuşturma usulleri yaratması hukuka aykırılık olarak değerlendirilebilir. Erdem hukuksal açıdan doğru bir saptama yapmış kabul edilebilir. Ancak bu saptama, eğer aykırılıklar artarak sürer ve kimse şikâyetçi olmazsa sorun nasıl çözülür? sorusunu yanıtlamaktan uzak. YSK olaylardan bağımsız ilkeler belirler, kural koyar, düzenlemeler yapar ve somut olayı ancak bir itiraz olursa inceler. Ancak Anayasa’nın 79. maddesine göre “*seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları şikâyet ve itirazları inceleme ve karara bağlama...*” görev ve yetkisi de

YSK'ye verilmiştir. Düzenlemenin lafzı ve ruhu, seçimlerin kuşku doğurmayacak şekilde yapılması konusunda en büyük görevin YSK'ye düştüğü gerçeğini sergiliyor. Hâl böyle olunca, 'itiraz olmazsa YSK hareketsiz kalmalı' görüşünü savunmak pozitif hukuk açısından doğru olsa da, anayasal düzenin mantığı ve seçim selametinin sistemin bütünü için taşıdığı anlam göz önünde bulundurulduğunda tartışmalı hâle gelir.

Belki bu konuda YSK'nin daha önce, yasaya aykırı şekilde verdiği ve hukuk düzeninin sürdürülebilmesi için, kendi içinde tutarlı ve gerekli kabul edilebilecek bir karardan söz etmek yararlı olabilir.¹⁴ 1961 Anayasası döneminde 20. 8. 1971 gün ve 1488 sayılı Yasa ile Anayasaya *Geçici 12. madde* eklendi. Bu madde "Cumhuriyet Senatosu üyelerinden üçte birinin yenilenmesi ve Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinde boş bulunan üyelikler için 10. 10. 1971 gününde yapılacak seçimler 12. 10. 1973'te yapılması gereken milletvekili genel seçimiyle birlikte yapılmak üzere" eklenmişti. Ancak günü gelince, Yasa ile belirlenen günün Cuma olduğu fark edilmiş ve Cuma seçim olmayacağı için yasa değişikliğine ihtiyaç duyulmadan seçimin Pazar yapılmasına ilişkin karar verilmişti. Karar yasaya aykırı ama kanımca hukuk devleti mantığına uygundur. Ancak hangi örnekler bulunursa bulunsun, T. Erdem'in iki ucu da pis olan bu değneğe ilişkin itirazında haklılık payı olduğunu bir kez daha hatırlatmakta yarar var.

Beyaz eşya tartışması bu kadarla kalmadı. Valilik uyarıları dikkate almayınca YSK yardımların seçmen iradesine müdahale olduğu gerekçesiyle Tunceli Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulundu.¹⁵ 5 Mart tarihinde bir ilk yaşandı ve YSK Valiyi İçişleri Bakanlığına şikâyet etti.

Sonuç olarak bu süreçte AKP'liler, kendilerine, çok eleştirdikleri CHP'nin 1930'ların sonunda yarattığı vali-parti birlikteliğini 2009'da yaşatacak bir Vali bulmuş, o Valiyi kendi tabirleriyle "yedirtmemiş"; muhalefet partileri alışık olduğumuz üzere "şikâyet" görevlerini ihmal etmiş; YSK hukuksal açıdan tartışmalı kararlar vermiş oldu. Üstelik buzdolabı dağıtılan yurttaş da oyunu AKP'ye vermedi. Aziz Nesin'i anmamak mümkün mü?

Son tartışma ise, seçime çok kısa süre kala gündeme gelen *kimlik numarası* konusunda çıktı. Yukarıda sözü edilen 13 Mart 2008 tarihli Yasa ile 298 sayılı Yasa'nın kimlik tespitine ilişkin hükmü değiştirilmiş ve "Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası taşıyan" ifadesi eklenmişti. Aceleyle yapılmış bu değişiklik fark edilince 18 Mart'ta parti temsilcileri YSK ile görüşmeye giderek kuralın *esnetilmesini* talep etti. YSK'nin ilk tavrı düzenlemeyi katı şekilde uygulamak

14 Bana bu kararı hatırlatan Hocam Prof. Cem Eroğul'a teşekkür borçluyum.

15 11. 2. 2009 tarihli gazeteler.

yönündeydi ve bunu 10 Mart'ta aldığı kararda açıkça ifade etti.¹⁶ Tabii bu uygulama, kısa sürede kimlik numarası olan belge alamayacak birkaç milyon yurttaşın oy hakkından mahrum kalmasına yol açacaktı. Konuyu bir kez daha ele alan YSK, 20 Mart'ta ilk kararını yumuşattı ve kimlik numarası taşıyan nüfus cüzdanı verilmesinin uzun zaman alacağı, nüfus müdürlüklerinde yığılmalar olabileceği ve sürecin oy kullanma hakkını zedeleyeceği gerekçeleriyle, yurttaşların kimliklerinin yanında, “nüfus idarelerinden alınacak, seçmen vatandaşın (...) kimlik numarasını da taşıyan mühürlü ve imzalı nüfus kayıt örneğinin aslının Sandık Kurulu Başkanlıklarına” ibraz etmesi halinde oy kullanabileceklerine hükmetti. Böylece YSK, parlamentonun ve partilerin, bir ciddiyetsizliğinin daha yaratabileceği olumsuz sonuçları engelledi.¹⁷

Yasa ve YSK kararına göre seçim yasakları 29 Mart günü saat 24.00'te sona erecekti. Ancak her genel ve yerel seçimde olduğu gibi *basını dizginlemek mümkün olamadığı için* ilk sonuçlar akşamüstü açıklanmaya başlandı (YSK daha sonra erken açıklamaya izin verdi). 29 Mart akşamı ortaya, daha sonra arkası gelmeyen hile (elektriklerin kesilmesi, oyların çöplükte bulunması gibi) savları da atıldı. YSK kararı olmadıkça, bir kısmı fantezi ürünü olması muhtemel dedikodular üzerinde durmak anlamlı olmaz. Bir şikâyet ve YSK ya da yargı kararı yokken,¹⁸ özellikle birkaç seçimdir ortaya atılan “bilgisayarlarla oynadıkları” için oyları yüksek çıktı şeklindeki *varsayımlar* ve ileri sürenlerin ruh hali, bu satırların yazarının uzmanlık alanına girmiyor.

Seçimlere 48 milyon civarındaki kayıtlı seçmenin yaklaşık (her aşama seçim için katılma oranının ortalaması) %85'i katıldı ki bu oran sağlıklı bir demokrasi için gerekli ve yeterli kabul edilebilir. AKP geçerli oyların %42.19'unu aldığı *büyükşehir belediye başkanlığı* seçimi dışındaki başlıklarda, %40'ın altına düştü ve yaklaşık %38 civarında oy oranında kaldı. Hiç de azımsanamayacak bu oran, 2007 Temmuz'undaki milletvekili genel seçimleriyle karşılaştırıldı ve AKP oylarının eridiği değerlendirildi. AKP de seçim sonrası bu sonucun ders niteliğinde olduğunu açıklama ve eylemleriyle teyit etti.

16 10. 3. 2009/428 gün ve sayılı kararı.

17 Kimi üyeler, Yasa'nın açık hükmü nedeniyle karara katılmadıklarını ve ilk kararın değiştirilmesi için bir gerekçe olmadığını belirterek *karşı oy* yazdılar. 20. 3. 2009/477 gün ve sayılı karar.

18 Nitekim YSK, seçim sonuçlarını ilan ettiği 11. 5. 2009/1850 gün ve numaralı (*Resmi Gazete*, 11. 5. 2009- 27225 -Mükerrer-) kararında hangi seçimlerin iptal edildiğini de belirtmiştir: 28 belediye başkanlığı ve dokuz beldede 83 belediye meclisi üyeliği.

AKP'nin başarısızmış gibi görünmesine neden olan önemli etmenler, herhalde çok iddialı olduğu bazı şehirleri belediye başkanlığı ya da il genel meclisi düzeyinde yitirmesi; Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde beklentisinin gerisinde kalması ve özellikle bazı yörelerde DTP'nin mutlak üstünlüğünü ilan etmesi olabilir; tabii boşa giden beyaz eşyaları da hatırd tutmalı. Üstelik DTP'nin, iddialı olduğu yerlerde bu denli çok oy alabilmesi, gerek devletin genel siyasetini gerekse hükümetin uygulamalarını zorda bırakacak türden. Yani unutulmamalı ki, DTP çok oy aldığında yalnızca meclis üyeliği ve belediye başkanlığı kazanmış olmuyor.¹⁹

Tabii oy kaybetmiş olsa da, toplumun her kesiminden, her sosyal tabakadan ve ülkenin her karışından AKP düzeyinde oy alabilen bir parti henüz yok. Örneğin AKP her ilin meclis seçiminde en az %20 oy almayı başarmış tek parti. Yine, ilçe belediye seçimlerinde 957 ilçenin 945'inde %10'un üzerinde oy alırken CHP 210'un üzerinde ilçede %1'in altında kalmış. CHP, bir önceki genel ve yerel seçimlerle karşılaştırıldığında oyunu artırmış görünüyor. Ancak sol parti olma savındaki CHP, ülkenin görece gelişmiş batı ve güney sahillerinden oy almayı sürdürürken doğu bölgelerinde hâkimiyeti AKP ve DTP'ye bırakmış durumda. AKP'nin her bölgede düzenli oy dağılımının aksine CHP yalnızca iki bölgede belirgin şekilde önde. Özellikle bu seçimlerde CHP'nin kentli kesime hitap ettiği açıkça görüldü. Ankara, İstanbul ve İzmir'de yaklaşık 15 milyon seçmen yaşıyor ki bu, toplam seçmen sayısının üçte biri. CHP bu üç şehirde oyların üçte birinden fazlasını aldı ve geri kalan illerde bu oranın ancak yarısına yaklaştı. İki partinin söylemleri ve oyların dağılımı birlikte göz önünde bulundurulduğunda, iki partinin seslenebildiği sosyal tabakalar, hangi yurttaş kesiminin ne tür bir zihin dünyasına, kaygı ve beklentilere sahip olduğu da daha açık görülebilir. Tabii bu açıklık aynı zamanda her iki partinin güçlü ve zayıf yanlarını da ortaya koyuyor. CHP'nin ülkenin her anlamda lokomotifini olan büyük kentlerde oy artırması, AKP yönetici kadrosunun, bazı uygulama ve tartışmaların eğitimli orta sınıfta yarattığı rahatsızlığı ve ekonomi siyasetinin sayısı giderek artan yoksullarda nasıl bir tahribata neden olduğunu pek de başarıyla hesaplayamadığını gösteriyor. Bu arada *liderlik* etmenini de unutmamalı. AKP'nin hem büyük şansı hem de üslubu nedeniyle şanssızlığı olan ve kitlesi üzerinde büyük etkisi bulunan R. T. Erdoğan ile ekibi, 28 Şubat sürecinde yaşanan büyük yurttaş tepkisini "gulu gulu dansı" şeklinde tanımlayan ağabeylerine tepki hareketi olarak ortaya çıkmıştı. Oysa Erbakan'a tepki duyanlar bugün bir seçim sürecinde "o gazeteleri alıp okumayın"

---

19 DTP bu bölgelerde il genel meclisinde ve belediye başkanlıklarında oyların yaklaşık %28'ini alırken CHP %8-9 arasında kaldı.

diyebiliyor. Aynen beyaz eşya dağıtılmasında olduğu gibi, bu tarz söylemlerin de seçimde rahatsızlık ve antipati yarattığı bir gerçek.

Herhalde seçimin bir diğer dikkat çekici sonucu da, diğerlerinden ayrı yöntemleri ve farklı partilerden olsa da benzer sol söylemleriyle ortaya çıkan iki adayın seçim başarıları oldu.²⁰

CHP'nin genel siyasetinden görece farklı bir yol tutturarak Kemal Kılıçdaroğlu ve Saadet Partisi'nin adayları olup hayli sol jargon kullanarak dikkat çeken, ayrıca açlık grevleri sırasında insancıl yaklaşımıyla hatırladığımız Mehmet Bekâroğlu, başarılı olmak isteyen partilerin bundan sonraki eylemlerine de rehberlik edebilir. Tabii, solun değer verdiği ve kendi dünyasını temellendirdiği kavram setini kullanan yalnızca bu iki aday olmadı. Ancak bir partinin seçim başarısı, az çok kitle partisi olabilmesi, örgütlenme şekli ve örgüt çalışanlarının becerisi ile doğrudan bağlantılı. Aksi durumda, çok küçük bir sempatican topluluğunun kısır mücadele alanına dönüşmek bu tip partilerin kaderi oluyor ki Türkiye'deki sosyalist partilerin durumu bu. Bırakın iktidara gelmeyi, iktidar üzerinde etkili olabilme olasılığının bile bulunmayışı, söz konusu partilerin ülke sorunlarından giderek uzaklaşıp içe kapanmalarına neden oluyor. Dolayısıyla İstanbul'da yıldızı parlayan iki aday bu konumlarını hiç kuşkusuz oy alma potansiyeli olan partilerine borçlu. Ancak dikkat çekici olan nokta iki adayın da benzer söylemlerle yola çıkmış olmaları; uzun süre sonra ilk kez, azımsanmayacak seçmen tabanı olan parti adaylarının yoksulluktan, kamu hizmetinden, eşit yurttaşlıktan vb. söz etmeleriydi. Yani sonunda 29 Mart seçimlerinde birileri, sol siyaseti ve Türkiye'de işsiz ve yoksulların olduğunu hatırladı. Kılıçdaroğlu, seçimden çok öne yolsuzlukları açıklayarak başladı ancak bununla yetinmedi. İstanbul'da varoş olarak adlandırılan, yürüyen merdivenlerin olduğu alışveriş merkezlerine gidince kapıda ayakkabılarını çıkarmaya yeltenen yurttaşın yaşadığı, çamurlu, yoksul sokaklarda dolaştı. Bir yandan bulgura, pirince oy satıyorlar denilerek küçümsenen, diğer yandan “onurlu yaşam” sürmeleri için gerekli tüm araçlardan yoksun bırakılan, çocukları uyuşturucuya alıştırıp porno film tuzağına düşürülen insanların mahallelerine gitti ve kötü beslendikleri için dişlerini kaybeden gencecik insanları ikna etmeye çalıştı. Kim ne derse desin, bir siyasetçinin çamurlu yollarda yürümesi, o çamurda bir yaşam geçirenleri etkiler; çünkü herkes insan yerine konulmaya gereksinim duyar.

Benzer bir yaklaşımı Bekâroğlu da sergiledi. Sosyal demokrat partinin, yıllardır aklına gelmeyenleri söyledi ve yaptı. İslamcı söylemlerle sosyalist sol jargonu harmanlayıp meydana çıkan aday, kamu hizmeti niteliğindeki hizmetler için

---

20 Yazının iki adayı anlatan bundan sonraki kısmı büyük ölçüde, 19. 4. 2009 tarihli Radikal 2'deki, *Kılıçdaroğlu ve Bekâroğlu* başlıklı yazıdan alıntıdır.

yurttaşın ödeme yapmaması gerektiğini, neo-liberal siyaset ve vahşi kapitalizme karşı olduğunu, “haramilerin saltanatını yıkacaklarını” vurguladı. Desa'nın işten attığı işçilerin yanına gitti, fabrika kapısında yaşayanlara destek verdi; DİSK'i ziyaret etti ve emekçi haklarından söz etti; İstanbul için önceliğin deprem ve sokak çocukları olduğunu söyledi ki, sokak çocuklarından söz eden nadir siyasetçilerden oldu. Bekâroğlu, tüm konuşmalarında sosyal eşitliğe vurgu yaptı ve bu olmadan yasa karşısında eşitlikten söz edilemeyeceğini vurguladı. Sonuçta, tuhafıklar ülkesi Türkiye'de böylesine sol bir dili kullanmak da İslamcı parti adayına kısmet oldu.

Bir adayın başarısı, partinin oylarının artması, hele ki adayların da önemli olduğu yerel seçimlerde birden çok değişkenin varlığına bağlıdır elbet. Ancak söz konusu iki adayın seçim başarılarında, benimsedikleri söylemin katkısını görmezden gelmek gerçekçi olmaz. Temmuz 2007 seçim sonuçlarında 367 kararı ve tüm Cumhurbaşkanı seçim sürecinin nasıl da etkili olduğunu kabul etmeyen yok gibi (Bülent Arınç %10'un üzerinde olduğunu iddia etmişti). İşte belki de, Kılıçdaroğlu ile Bekâroğlu'nun başarısı, emekli savcıların aklına uyararak yürütülen siyasetin terk edilmesine ve hazır küresel vahşi sermayenin CEO'ları bir çuval inciri berbat etmişken, *güçlü sosyal devletin* siyasette bir kez daha hatırlanmasına neden olabilir.

Sonuçta 29 Mart yerel seçimleri MHP'nin bir iki il dışında doğal oyunu aldığı, CHP'nin, artan oylarının dağılımıyla sınıfsal karakterinin iyice belirginleştiği ve oy yitirmesine karşın hâlâ tüm Türkiye'den en yüksek oyu alan AKP'nin iç hesaplaşmasının başladığı bir seçim olarak hatırlanacak gibi. Nitekim seçim sonrası Başbakan'ın değerlendirme konuşması ve ardından Bakanlar Kurulu'nda yaptığı değişiklikler de bunun göstergesi.

